

25.5.2022

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa rajaturvallisuutta parantamalla Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriötilanteisiin. Muutoksilla parannettaisiin myös Rajavartiolaitoksen varautumista poikkeusoloihin. Tavoitteena on tehdä rajavartiolakiin kiireellisimmiksi katsotut muutokset muun muassa muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumiseksi.

Rajavartiolakiin lisättäisiin nimenomainen sääntely rajanylitysliikenteen rajoittamisesta. Lisäksi valtioneuvosto voisi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä laajamittaisesta maahantulosta tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

Rajavartiolakiin lisättäisiin myös täydentävät säännökset esteiden rakentamisesta rajavyöhykkeelle sekä uusi sääntely velvollisuudesta luovuttaa täyttä korvausta vastaan Rajavartiolaitokselle sen lakisääteisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa välttämättömiä palveluja Rajavartiolaitokselle käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan.

Samassa yhteydessä toimitetaan lausuttavaksi ehdotus valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen ehdotettavista täydennyksistä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Valtiovarainministeriön lausunto

Rajaturvallisuutta koskevan lainsäädännön osalta on tunnistettu useita lainsäädännön kehittämismahdollisuuksia, jotka parantaisivat mahdollisuuksia varautua ja vastata hybridivaikuttamisena tapahtuviin maahantulon tilanteisiin. Valtiovarainministeriö pitää välttämättömänä lainsäädäntökehikon muuttamista huomioimaan tunnistetut uhkakuvat. Normaaliolojen toimivaltuuksia muutoksilla vahvistetaan Rajavartiolaitoksen edellytyksiä turvata rajaturvallisuuden ylläpitäminen normaalioloissa ja vahvistetaan varautumista myös poikkeusoloihin.

Esteiden rakentamista rajavyöhykkeelle koskevaa sääntelyä täydennettäisiin siten, että esteitä olisi mahdollista rakentaa myös muualle kuin raja-aukon reunaan, jos rajaturvallisuuden ylläpitäminen sitä välttämättä edellyttää. Maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle olisi maksettava tällaisen toimenpiteen aiheuttamasta vahingosta ja haitasta täysi korvaus. Rajavartiolakiin lisättäisiin myös säännökset velvollisuudesta luovuttaa täyttä korvausta vastaan omaisuutta tai suorittaa käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan palveluja Rajavartiolaitokselle.

Esityksellä ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Rajanylitysliikenteen rajoittamisesta seuraavat taloudelliset vaikutukset arvioidaan tarkemmin kussakin tilanteessa, jossa valtioneuvosto tekee rajanylitysliikenteen rajoittamista koskevan päätöksen rajavartiolain nojalla.

Kuten esityksessä todetaan, tarkistetun lainsäädännön pohjalta ehdotettavat rajaturvallisuutta vahvistavat toimet joilla on resurssivaikutuksia, kuten pysyvien esteiden rakentaminen rajavyöhykkeelle, käsitellään normaaliin tapaan osana talousarvioprosessia ja julkisen talouden suunnitelmien valmistelua.

Valtiovarainministeriön lausunto kohdistuu erityisesti esityksessä olevaan uuteen 39 a pykälään, joka esityksen mukaisesti kuuluu seuraavasti:

39 a § Omaisuuden luovutusvelvollisuus ja palveluiden suoritusvelvollisuus

Vähintään luutnantin arvoisella rajavartiomiehellä on oikeus, jos Rajavartiolaitoksen yksittäisen tehtävän suorittaminen sitä välttämättä edellyttää eikä tilanteen hallitseminen muutoin ole mahdollista:

- 1) määrätä antamaan Rajavartiolaitoksen käyttöön tehtävän suorittamisessa tarvittavia kulkuneuvoja, työkoneita ja muuta kalustoa, rakennuksia, elintarvikkeita, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja -välineitä sekä muita välineitä ja tarvikkeita sekä poltto-, voitelu- ja muita aineita;*
- 2) määrätä suorittamaan käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan Rajavartiolaitokselle tehtävän suorittamiseksi tarvittavia majoitus-, kuljetus-, korjaamo-, huolto- ja rakentamispalveluja, tieto- ja viestintäteknisiä palveluja tai muita vastaavia palveluja.*

Rajavartiolaitos suorittaa käyttöönotetusta omaisuudesta täyden korvauksen sekä korvaa käyttöön otetulle omaisuudelle aiheutuneen vahingon. Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua omaisuutta, jota omaisuuden omistaja tai haltija itse tarvitsee samanaikaisesti onnettomuuden tai muun vakavan tilanteen torjumiseksi, ei saa määrätä luovutettavaksi, ellei se ole välttämätöntä ihmishengen pelastamiseksi.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei pykälässä rajoiteta tahoja, jolle määräys voidaan antaa. Yksityiskohtaisissa perusteluissa kuitenkin todetaan, että 39a §:n 1 momentin 2 kohdan määräys kohdistuisi ensisijaisesti elinkeinon harjoittajiin, jotka muutoinkin tarjoavat säännöksessä tarkoitettuja palveluja, sen sijaan 1 momentin 1 kohdan määräyksen osalta ei perusteluissa ole rajoitettu tahoja, jolle määräys voidaan antaa.

Valtiovarainministeriö tuo esille, että valtion yhteisistä tieto- ja viestintäteknisistä palveluista annetun lain (1226/2013 myöh. TORI-laki) 15 §:n 2 momentin

mukaisesti ”Ellei muussa laissa toisin säädetä, normaalioloissa ja niiden häiriötilanteissa noudatetaan tässä laissa tarkoitettujen palvelujen tuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys- ja muussa tärkeysmäärittelyssä valtiovarainministeriön ennalta määrittelemiä periaatteita.” Edelleen julkisen hallinnon turvallisuusverkko toiminnasta annetun lain (10/2015 myöh. TUVE-laki) 14 §:n 4 momentin mukaisesti ”Ohjauksen toteuttamiseksi valtiovarainministeriö voi antaa palvelutuottajille määräyksiä. Määräykset voivat koskea 7, 9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja turvallisuutta, varautumista, valmiutta ja jatkuvuutta koskevia vaatimuksia sekä turvallisuusverkon palvelutuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys- ja muuta tärkeysmäärittelyä tai muita turvallisuusverkko toiminnan ohjauksen kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.”

Valtiovarainministeriö katsoo, että rajavartiolaitokseen esitetty uusi 39 a § ”Omaisuuksien luovutusvelvollisuus ja palveluiden suoritusvelvollisuus” on päällekkäinen 39 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa mainittuja viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja -välineitä sekä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja koskevilta osin edellä mainittujen TORI- ja TUVE-lakien kanssa. Edellä mainittuja välineitä hallinnoi ja omistaa sekä palveluita tuottavat TORI- ja TUVE-lakien mukaisesti myös Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori sekä valtion omistama Suomen Erillisverkot Oy (myöh. ERVE). Käytännössä edellä mainittujen toimijoiden omaisuuden ja palveluiden luovutusvelvollisuus voisi vaarantaa muiden viranomaisten, mukaan lukien alueella toimivien turvallisuusviranomaisten toiminnan, mikäli Valtorin ja ERVE:n omaisuuden ja palveluiden käyttöä ei koordinoita. Tämän lisäksi valtiovarainministeriö tuo esille, että käsillä olevan valmiuslain tarkistuksen yhteydessä on todettu, että julkisen hallinnon toimivaltuuksia suhteessa yksityisiin tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tuottajiin on tarpeen pohtia tarkemmin. Julkisen hallinnon toiminta on suurelta osin riippuvainen ICT-alan yritysten tuottamista palveluista. Lisäksi ICT-laitteet tulevat Suomeen pääosin pitkien tuotantoketjujen kautta ja laitteet ja niiden varaosat ovat yritysten hallinnassa. Suomessa sijaitsevilla varastoilla ei ole välttämättä riittävästi laitteita ja varaosia saatavuuden heiketessä. Yksityisen ICT-palvelutuotannon ja yritysten hallinnassa olevien ICT-laitteiden käytön priorisointi on siis yhtä toimialaa laajempi kysymys, joka tulisi ratkaista ehkä pikemminkin yleislainsäädännön tasolla kuin sektorikohtaisia priorisointisäännöksiä valmistelemalla. Valtiovarainministeriö kuitenkin katsoo, että rajavartiotoiminnassa kuten pelastustoiminnassakin on kysymys omaisuuden ja henkeen liittyvien vahinkojen rajaamisesta lyhyellä aikavälillä, jolloin lyhytaikainen yksityisomaisuuden ja yksityisen palvelujen käyttöönotto voi olla perusteltua tilanteen hallitsemiseksi. TORI- ja TUVE-palvelujen priorisointimekanismien kautta on myös mahdollista saada nopeasti tukea Valtorilta ja Suomen Erillisverkot Oy:ltä, jolloin toimialakohtainen säätely ei ole välttämätöntä.

Edellä esitetyn johdosta valtiovarainministeriö katsoo, että esitettyä rajavartiolain muutosta omaisuuden ja palveluiden luovuttamisvelvollisuutta tulisi rajata

koskemaan esim. yksityishenkilöitä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä. Vaihtoehtoisesti sääntelyn ulkopuolelle tulisi rajata TORI- ja TUVE-laissa tarkoitettu toiminta. Yhtä toimialaa koskevalla säätelyllä ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen ja turvallisuusverkon palvelujen tuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys tai muuta tärkeysjärjittelyä koskevaa säätelyä. Riippuen lopullisesta pykälämuotoilusta, säännöksen loppuun voisi olla hyvä lisätä informatiivinen viittaus TORI- ja TUVE-lakiin ensisijaisuus- ja tärkeysjärjittelyä koskeviin säännöksiin.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/9938/2022-VM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: